

PROTOKOLL

Laiendatud pagulasorganisatsioonide ümarlaua ja inimõiguste ümarlaua ühiskoosolek

Toimus: 22. aprillil 2013 kell 15:00-17:00 MTÜ Mondo ruumides aadressil Telliskivi 60, Tallinn

Osalesid:

- Arengukoostöö Ümarlaud: Evelin Andrespok
- Avatud Eesti Fond: Maris Jõgeva, Maarja Toots, Andri Maimets
- Eesti Inimõiguste Keskus: Kristin Rammus, Anni Säär, Kari Käsper, Kristi Toodo
- Eesti LGBT Ühing: Helen Talalaev
- Eesti Pagulasabi: Kristina Kallas, Ingi Mikhkelsoo, Eero Janson
- Eesti Puuetega Inimeste Koda: Monika Haukanõmm
- Inimõiguste Instituut: Aet Kukk
- Johannes Mikhelsoni Keskus: Juhan Saharov, Veronika Varep
- Lastekaitse Liit: Helika Saar
- Mondo: Johanna Helin
- Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon: Meelis Niine
- SA Unitas: Uve Poom

Protokollis: Eero Janson

Koosoleku avamine

Ühiskoosoleku avas Eesti Pagulasabi juhatuse liige Kristina Kallas. Osalejad tutvustasid ennast. Kinnitati päevakord, kuhu otsustati lisada SA Unitase kavandatava projekti tutvustus.

Kristina Kallas: Pagulaste ja varjupaigataotlejate huvikaitse vajadused

Eesti Pagulasabi juhatuse liige Kristina Kallas tutvustas osalejatele uut Pagulasabi projekti, mis tegeleb varjupaigataotlejate ja pagulaste huvikaitsega.

Projekt keskendub neljale põhiprobleemile:

- Varjupaigataotlejate kinnipidamine. Probleemi keskpunkt on Välismaalastele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse (VRKS) § 33 lg 1, mille järgi võib inimesi väljasaatmiskeskuses kinni pidada ka juhul kui ta on esitanud varjupaigataotluse. Tegemist on varjupaigataotlejate õiguste rikkumisega.
- Saatjata alaealiste varjupaigataotlejate kinnipidamine ja pädeva eestkoste määramine. Lisaks, kui on kahtlusi varjupaigataotleja vanuse osas, siis Eestis tõlgendatakse seda inimese kahjuks.
- Varjupaigataotlejatel puudub luba töötada taotluse menetlemise perioodil. Eestis antakse töötamise õigus hetkel 1 aasta pärast taotluse esitamist ning apelleerimise korral hakatakse seda aega lugema otsast peale. Tegemisel on ka uuring, mis kaardistab vastavat olukorda Euroopa Liidu liikmesriikides, kus enamasti on ooteaeg 6-12 kuud. Samas on varsti Eestil ELi direktiivist tulenevalt kohustus niikuinii seda aega lühendada.
- Toimetulekut ja lõimumist toetavate teenuste puudumine rahvusvahelise kaitse saanud isikutele. Probleeme on töö ja elukoha leidmisega ning eesti keele kursustega. Eesmärk on luua toetav tugisüsteem.

Plaanitud on järgmised huvikaitse tegevused:

- pagulasorganisatsioonide ümarlaua korraldamisega jätkamine;
- pagulaste kaasamine;
- enda koolitamine (eeskätt juriidika osas) ja rahvusvaheline võrgustamine (nt osalemine ECRE aastakonverentsil);
- uuringud ja analüüsid;
- pagulaste päeva korraldamine (20. juuni 2013);
- huvikaitse kohtumised ministeeriumite ja vastavate Riigikogu komisjonidega (sügis 2013);
- rahvusvahelise inimõiguste päeva korraldamine (10. detsember 2013);
- konverents varjupaiga- ja pagulaspoliitikast (märts 2014).

Anni Säär: Varjupaigataotlejate ja saatjata alaealiste kinnipidamine. Miks on see probleem?

Harku Väljasaatmiskeskuse (VSK) tingimused raskendavad varjupaigataotluste menetlust. Kinnipeetud varjupaigataotlejatel puudub ligipääs internetile, samuti on kõikide kinnipeetavate peale kasutada vaid üks telefon, millega helistamine on võrdlemisi kallis, ning ka kirjade

saatmine on tasuline. Teinekord saadetakse seetõttu vajalikke pabereid Eesti Inimõiguste Keskuse (EIK) kaudu.

VSK-s kinnipidamine mõjutab varjupaigataotlejate psüühikat (unehäired jms) ja on inimõiguste rikkumine. Sageli esineb probleeme toiduga, eriti moslemitel, kes ei söö sealihaga ja sööksid vaid õigesti tapetud veiseliha, mida aga VSKs ei tagata. Suureks probleemiks on ka õigusabi kättesaadavus, näiteks EIKi õiguskliinikust kuulevad nad üldiselt suust suhu alles kohapeal.

Reedel (s.o 19. aprillil) oli esimene juhtum, kus varjupaigataotleja sai EIKi taotlusel Tallinna Halduskohtu otsusega Harku VSK-st välja. Pärast seda on õiguskliikuga ühendust võtnud ja abi palunud ka mitmed teised kinnipeetud varjupaigataotlejad.

Praegu käivad arutelud VRKSi muutmise üle. Eeskätt puudutab see §33 lg 1, mis on vastuolus Põhiseaduse §§11 ja 20.

Saatjata alaealistest varjupaigataotlejatele tuleb tagada rohkem kui täiskasvanutele, nt koolis käimine ja ligipääs arstiabile. Praegune olukord, kus ka alaealisi VSK-s kinni peetakse, rikub nii Euroopa Liidu direktiive kui ka laste õiguste konventsiooni. Ka Illuka Varjupaigataotlejate Vastuvõtukeskuse tingimused ei vasta nendele tingimustele (seal on vähemalt kaks last ka praegusel hetkel). Samuti on probleemiks see, et kahtluste korral tõlgendatakse vanust lapse kahjuks (s.t kui ei ole kindel, siis tõlgendatakse täiskasvanuna).

Varjupaigataotlejate seas on nii lapsi, puuetega inimesi kui ka seksuaalvähemusi – seega tuleks tihendada koostööd ka teiste ümarlaua liikmetega, kes spetsialiseeruvad nendele gruppidele (nt Lastekaitse Liit, Eesti Puuetega Inimeste Koda ja Eesti LGBT Ühing).

Lastekaitse Liidu esindaja Helika Saar rääkis lisaks probleemidest eestkoste ja ohvriabi seadustega.

Kristin Rammus: EIKi pagulaste kampaania ja sellele tulnud tagasiside

Märtsi keskel viis EIK läbi kampaania pagulaste teekonnast. Selle käigus loodi interaktiivne koduleht <http://www.pagulane.ee>, kus külastaja saab jälgida varjupaika otsivate inimeste raskusi Eestisse jõudmisel. Tehti laialdane välikampaania ning välja saadeti ca 450 000 postkaarti, eriti keskenduti Ida-Virumaale (kus asub Illuka Varjupaigataotlejate

Vastuvõtukeskus) ja Lääne-Virumaale (kus asub Vao küla, kuhu vastuvõtukeskus varsti kolib). Kodulehte külastas kuu aja jooksul ca 10 000 inimest. Kampaania viidi läbi nii eesti kui vene keeles.

Kampaaniale tuli väga palju tagasisidet, peamiselt negatiivset. Kampaaniale aitas kaasa ka suur huvi televisioonist ja raadiost.

Kampaania ettevalmistamine oli üsna keeruline, ministriumiga vaieldi eeskätt sõnastuse osas. Valminud lehekülg jääb avatuks ka edaspidi.

Uve Poom: The World Memory Film 2013 projekti tutvustus

Varsti algab projekt, mille lõppeesmärgiks on nn *crowd-sourced* dokumentaalfilmi loomine (<http://worldmemoryfilm.org/>). Filmi teemaks on ksenofoobia (või uue sõnaga "ksenotsiid"), kokku püütakse saada ca 5000 lugu tervest maailmast. Koostööd tehakse ajakirjaniku ja filmitegija Michael Kirtley'ga ning Kinobussiga, kellega koos korraldatakse 10-15 õpituba üle Eesti, kus julgustatakse noori filmi jaoks klippe üles filmima.